

TRADICIONÁLIS SZÉDER ESTE A MENHÁZBAN

Fotó: Kollár Zoltán

SZÁZ IMA

Március 16-án került sor az egykori ráctemető területén található kápolna felavatására, mely mostantól a Száz ima kápolnája nevet viseli.

3

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK

„A kutatás közben jöttünk rá, hogy városunk fejlődéséhez, építéséhez mily nagy mértékben járultak hozzá a magyar zsidó építészek.”

4

IZRAEL 75

Pita, kebab, melabi – közel-keleti receptek Kóser konyha rovatunkban, egyenesen Dél-Izraelből.

8

Purimi ünnepség

A Komáromi Zsidó Hitközség március 6-án tartotta purimi ünnepségét. A gyülekező vendégek számára levetítettük a közösségünk életéről szóló kisfilmet, amely válogatás **Padlovics Ágnes** és **Drozd Milán** több éven át készített felvételeiből. A film elnyerte a nézők tetszését.

Ezt követően került sor a Három jiddise máme című zenés játék bemutatására a szerző **Klein Judit**, **Várad Eszter Sára** és **Fenyő Fruzsina** közreműködésével, **Pánczél Kristóf** kíséretével. A közönség örömmel fogadta az előadást.

Ezután meghallgattuk a Megilát **dr. Kurucz Ákos** rabbi felolvasásában, aki megosztotta ünnepi gondolatait is. A jelmezben érkező felnőttek és gyermekek ajándékot kaptak. Mindenki örömmel fogyasztotta el a finom purimi szendvicseket és süteményeket.

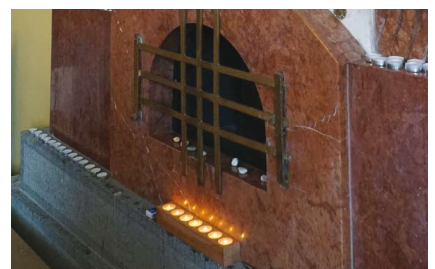
PZs

Emlékezz!

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden jóérezsű embert megemlékezésére, melyet Komárom és környéke zsidó lakossága deportálásának 79. évfordulója alkalmából tartunk 2023. június 4-én, vasárnap 10:30-kor a komáromi zsidó temetőben (Aranyember utcája 1.). Beszédet mond: **dr. Frölich Róbert** főrabbi, közreműködik: **Rudas Dániel** kántor. 12:00-kor közösen gyújtunk gyertyát az áldozatok emlékművénél a zsinagógában (Menház, Eötvös utca 15.). Emlékezzünk együtt!

Komáromi Napok

A Komáromi Zsidó Hitközség idén is bekapcsolódott a Komáromi Napok rendezvény-sorozatba. Május 1-jén, hétfőn délután nyitott kapukkal vártunk minden érdeklődőt a Menházban. Három és öt között több mint ötvenen keresték fel a zsinagógát, kiállításainkat. A vendégeket **Saláth Magda**, **Weiss Alíz**, **Miriam Neiger-Fleischmann**, **Paszternák Zsuzsanna** és **Pasternák Antal** kalauzolta az épületben.

Maceszmorzsák

Március 14-én negyvenkilencedik alkalommal találkoztunk a világhálón az Ajvé! Ajve! online klub keretében. Ezúttal pészah ünnepére hangolódtak a többek között Ashkelonból, Balassagyarmatról, Dunaszerdahelyről, Nagykanizsáról, Miskolcra, Budapestről, Kassáról és Chicagóból csatlakozók.

Paszternák András vetített képes előadásában az ünnep történetét, hagyományait foglalta össze, részletesen szólt a Széder este menetéről, a kovásztalan kenyérről, a ma-szszel kapcsolatos helyi emlékekről. A klub résztvevői személyes élményeik felelevenítésével tették még színesebbé az ünnepváró találkozást. A következő összejövetelek időpontjairól és tematikáiról web- és Facebook-oldalainkon adunk tájékoztatást.

PA

Mazel tov!

Ezúton gratulálunk **Miklós Dórinak** és **Paszternák Tamásnak**, lapunk főszerkesztőjének, **Eszter** lányuk születése alkalmából. Mazel tov a nagyszülőknél!

a **Komáromi Zsidó Hitközség vezetősége,**
a **Hitközségi Híradó szerkesztői**

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Faliújság rövid hírek

A Hitközségi Híradót, a Shalom klubot és a hitközség működését Boček Péter (Kassa), valamint anonimitásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

Nyitra Megye Önkormányzata a csökkentett keret ellenére is támogatásban részesítette mindkét programunkat (Shalom klub és Zsidó Kultúra Európai Napja). Köszönjük!

A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt-től la baomeri és a hagyományos őszi, budapesti kirándulásunkra nyertünk pályázatot. Köszönjük!

A Menház kertjében megkezdődtek a tavaszi munkálatok.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége május 14-én tartja tisztújító közgyűlését Pozsonyban. Az ezt előkészítő vezetőségi ülésen Pasternák Antal elnök képviselte a KZSH-t.

Március közepén rendben megérkezett a pészahi ünnepi macesz és az egyéb termékek.

Folyik nyári és őszi programjaink előkészítése. Továbbra is várjuk ötleteiket a kile@menhaz.sk címen.

Budapesten tizenkilencedik alkalommal rendezték meg az Élet menetét április 16-án, a Holokauszt magyarországi emléknapján.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Széder este a Menházban

Közel negyvenen ültük körül április 5-én a terített asztalokat a Wallenstein Zoltán tereben, hogy közösen köszöntsük pészah

ünnepét. A széles régióból megjelenteket **Paszternák András**, a Komáromi Zsidó Hitközség programkoordinátora üdvözöl-

te, felelevenítve az elmúlt hetek történéseit. Emlékeztünk a közelmúltban elhunyt **Fekete Magdára**. A Hagada kézhezvétele előtt Pasternák Antal elnök köszöntötte Szalay Vilma nénit 85. születésnapja alkalmából. Az egyiptomi kivonulás történetét, hagyományainkat követve **Riszovannij Mihály** hozta közelebb a résztvevőkhöz. A szédertál elemeinek megismerését követően a négy gyermek kérdésein keresztül merültünk el az ünnep történetében. Az ízletes, Budapestről érkezett kóser vacsora mindenkinek nagyon ízlett. Vilma néni macesztortáit is megkóstoltuk a közösségi este keretében. Az afikomen megtalálójá jutalomban részesült.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik a rendezvény szervezésében és lebonyolításában közreműködtek! Jövőre Jeruzsálemben!

PA

Kápolna avatás

Március 16-án került sor a katolikus temető mellett, az egykori ráctemető területén található, felújított kápolna felavatására, mely mostantól a Száz ima kápolnája nevet viseli. A **Ryšavý Boldizsár**, városi képviselő által megáldott ikonikus helyen a városban működő egyházak azonos nagyságú területet kaptak 17 ima részlet, áldás elhelyezésére. A hitközség **dr. Balogh Istvánt**, az OR-ZSE tanárát kérte fel a feliratok kiválasztására, megszerkesztésére. Az ünnepélyes megnyitón, melynek fővédnöke **Böjte Csaba** Ferences rendi szerzetes volt, szólt a megjelentekhez **Keszegh Béla** polgármester, megosztották gondolataikat az egyházak képviselői is. A hitközség részéről Balogh István beszélt a táblán megörökített imák, intel-

mek tartalmáról. Köszönjük színvonalas közreműködését! A rendezvényen fele-

kezeti hovatartozástól függetlenül nagy számban részt vettek a város lakosai.

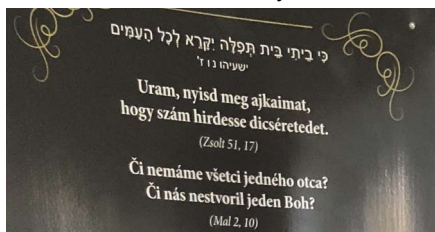
PZs

Kollár Zoltán felvétele

A zsidóság imái a Száz ima kápolnájában

A tábla hét héber, öt magyar és öt szlovák szemelvényt tartalmaz a Héber Bibliából, a Szóbeli Tanból és az imákból. Ökumenikus hangvételű keretes bevezetővel kezdődik a zsidó hagyományból származó idézetekkel mindhárom nyelven. Héberül

Jesája könyvének 56, 7. mondatát idézzük: „mert házam imaháznak fog nevezetni mind a népek számára”. Ezt követik a zsidó vallásos élet pilléreire utaló részletek: a Smá, az egyistenhit megvallásának első sora, a Tórához és a Szentföldre való kötődés prófétái megfogalmazása, embertársaink szeretetének, a tanulás, munka és jócselekedetek gyakorlásának kiemelése.

Az imákból merítve az egyéni élet fohászaival szólalnak meg: a szellemi és fizikai egészség megőrzésének vágya, a feltámadásba vetett hit és a bizalom, hogy érkezik segítség a

bajban. Erre mintegy válaszként következik az ősi kohanita áldás. Két Szentírásból vett gondolat keretezi ezt az idézetsort az emberi élet törekénységéről és a tisztességről.

Fontosnak éreztük, hogy röviden, Jeremiás próféta szavaival megemlékezzünk a történelem során minket ért veszteségekről és kifejezzük az emberiségbe vetett reményünket. A lezáró idézet a káddisból származik, amellyel a béke iránti vágyunknak adunk hangot.

Balogh István
(OR-ZSE)

Épített örökségünk

Litomericzky Nándor építésszel beszélgettünk

Litomericzky Nándor építész vagyok, 1965. augusztus 9-én születtem Komáromban a nagy árvíz idején. Családunk prágai származású, nemzetségünknek 1592. augusztus 19-én II. Rudolf cseh király adományozott nemesi címet. Őseim a vesztes fehérhegyi csatát (1620. november 8.) követően menekültek a Magyar Királyság területére, ahol tartósan letelepedtek és végül több város érintésével (Sasvár, Morvaór, Szokolca, Nyitra, Pozsony) Komáromba kerültek.

Tanulmányaimat itt, a szülővárosomban, majd a kötelező kétéves sorkatonai szolgálat letöltése után a fővárosban, Pozsonyban végeztem. Mind a mai napig Komáromban élek és alkotok, főleg a felvidéki magyar közösségnek dolgozom. A környékbeli településekre a számos családi ház mellett terveztem főteret, községházát, művelődési házat, lakóházat, tűzoltószertárt, múzeumot, kilátótornyot, iparművészeti műhelyt, iskolát, tornatermet, többfunkciós épületet és még sok más. Hozzávetőleg százötven tervdokumentáció köthető a nevemhez. A Palatinus Polgári Társulás alapító tagja és elnöke vagyok, a szervezet elsősorban az Európa Szoborpark gyarapításán munkálkodik. Legutóbb Alapy Gáspárnak, a város legendás polgármesterének állítottunk szobrot. Tevékenységemet a településvédelem és a településszépítés területén végzett munkámért 2004-ben Kós Károly-díjjal (a Palatinus Polgári Társulással), 2008-ban Magyar Művészetért-díjjal, a városi közterek műalkotásokkal való gazdagításáért 2009-ben Komárom Város Polgármestere-díjával (a Palatinus Polgári Társulással), 2012-ben Jedlik Ányos-díjjal, 2021-ben a keresztény tanítás szellemében a felvidéki magyarság lelki és szellemi gyarapodásáért folytatott nemzetépítő munkásságomért Szüllő Géza-díjjal jutalmazták.

Az utóbbi időben számos, Komárom épített zsidó örökségével, a helyi hitközség működésével kapcsolatos hírt gyűjtött össze a korabeli sajtóból. Miért kezdett hozzá a kutatáshoz? Nehéz ráakadni ezekre a rövid írásokra?

Érdeklődő polgárként és tudásvágygal felvértezett építésszént mindig is érdekelt a város sorsa, múltja, történelme, a régi le-

tűnt korok világa. Szerettem volna jobban megismerni, felfedezni, feltérképezni a város épített örökségét, szerettem volna megtudni azt, hogy kik voltak a városképet meghatározó építészek? Kik tették ilyené ezt a várost? Ezekről a építőművészekről szinte semmit sem tudunk, így párommal Eva Dénesová művészettörténésszel elkezdtünk kutatni, információkat gyűjteni, hogy az új, korabeli adatok alapján össze lehessen állítani a város építészettörténetét, kiegészíteni az eddig már hozzáférhető információkat. Margószélen azt is meg kell jegyeznem, hogy az egész kutatás magját az a tanulmány képezte, amit a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíja keretében készítettem több évvel ezelőtt, ez adott ösztönzést, kedvet és erőt a továbbiakban. A munka eleinte csak lassacskán haladt, de aztán fokozatosan felgyorsult az információgyűjtés. Ma már bátran kijelenthetem, hogy a korabeli metszetekkel, tervrajzokkal és fényképekkel együtt közel ezer oldalas forrásanyag áll rendelkezésünkre, amit természetesen szeretnénk a jövőben könyv alakjában hozzáférhetővé tenni. A kutatás közben jöttünk rá, hogy városunk fejlődéséhez, épített környezetünk kialakításához mily nagy mértékben járultak hozzá a magyar zsidó építészek, akik több városképmeghatározó épületet is terveztek. Ilyen alkotó volt például Baumgarten Sándor a Magyar Királyi Állami Polgári Leányiskola és Községi Elemi Leányiskola (1893), valamint a Községi Elemi Fiúiskola (1896, ma mindkét épület szlovák tannyelvű alapiskola a Határórség utcában) építész, de ő tervezte Herczegh Zsigmonddal közösen a Római Katolikus Főgimnáziumot épületét is (ma: Selye János Gimnázium). Mindenképpen meg kell említenünk a komáromi születésű Fischer Ferencet a Menház (1896) és a Komárom Vidéki Takarékpénztár (1902) alkotóját, vagy Baumhorn Lipótot a Nagy (Grand) Szálló és Kávéház (1901) tervező építészét és utoljára mindenképpen említést érdemel a fiatalon autóbalesetben tragikus körülmények között elhunyt Vida (Waisz) József a Komáromi Munkásbiztosító Pénztár (1914, ma lakóház a Határórség utcában) építészét. Mindennek fényében az aprólékos és időigényes munka keretében elkezdtük gyűjteni a magyar zsidó építészek

helyi alkotásaikkal kapcsolatos információkat, később már a komáromi zsidó közösséget érintő adatokat is.

Melyik volt a gyűjtés legmeglepőbb, legérdekesebb híradása az Ön számára?

Számomra a legmeglepőbb az volt, amikor rájöttem, hogy a korszak egyik legképzettebb és legtermékenyebb építész Baumgarten Sándor (többek között együtt dolgozott Lechner Ödönnel, Steindl Imrével, Hauszmann Alajossal) városunkban is tevékenykedett. Több mint háromszáz többségében iskolai célú épület tervezése köthető a nevéhez, ami bámulatra méltó szellemi teljesítmény. Az I. világháború befejezése és a monarchia felosztása után az 1920-as évektől nem kapott jelentősebb megrendeléseket, ő azonban nem csüggedt el, más megélhetési forrás után nézett: tetemetkezési vállalkozásba fogott, amelyet szintén sikerre vitt. Hatvannégy éves korában halt meg, sírja a Kerepesi temetőben a Nemzeti Sírkertben található. Városunkban az előbb említett három épület hirdeti kiemelkedő tehetségét.

A legérdekesebb pedig a Komárom Vidéki Takarékpénztár épületén, a fő homlokzat tengelyében elhelyezett díszes, stilizált hét-kilenc ágú világfa (életfa) motívum, mint a körkörös idő szimbóluma, amely szoros kapocs a három világ között és összeköti a holtak alsó (gyökérzet) földalatti világát, az élők földi középső (törzs) világát és a felső (ágak) mennyei világot.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

A világfának is nevezett szimbólum egy komplett jelképrendszer, a világmindenség természetes rendjét fejezi ki. Minden növényi ábrázolás közül a legösszetettebb és legegységesebb jelentésű. Utal életre és halálra, az örök fejlődésre és növekedésre, a folytonos megújulásra. Fischer Ferenc a tehetséges tervező ebben a világfában (életfában) megpróbálta összesíteni az ősi zsidó és az ősi magyar hagyományokat, tudniillik a zsidó világfa hét ágú, a türk (magyar, altáji türkök, mongolok, burjátok, szibériai szojotok, stb.) világfa (életfa) viszont kilenc ágú. Ezt a látszólag áthidalhatatlan ellentétet úgy oldotta fel az építész, hogy az életfa ugyan kilenc ágú, de hét ága díszesebb, ami utalás zsidó származására, a hozzáadott két ága viszont csupasz, ami a magyar nemzethez, kultúrához való kötődéséről tett egyértelmű tanúbizonyság, kinyilatkoztatás. A komáromi születésű művész, a mi építészünk így jelezte kettős kulturális kötődését.

Neve összeforrt az Európa udvar létrejöttével. Mit tudhatunk az itt feltárt első zsinagógáról, melynek emlékét egy íveablak és egy emléktábla idézi a német házón?

1659-ben került Zichy István tulajdonába a Komárom városban lévő ház, a boltokkal és hozzá tartozó kerttel. 1827-től 1848. szeptember 19-ig használta a helyi zsidó közösség a város egyik legrégebbi és leghánytatottabb sorsú házát a Zichy palotát: „A nagy piaczon áll továbbá a maihoz képest alacsony, emeletes városháza sötét zugaival és a roppant terjedelmű emeletes Zichy-kúria (ma Weisz-ház)... A Zichy-kúria udvarának végében az u.n. palotának emeleti nagy termében tartották (megj. a színi előadásokat) 1827-ig,

akkor zsinagóga lett belőle...”(A panonhalmi Szent Benedek-rend komáromi négy osztályú katolikus gymnásiumának értesítője az 1895/96 évről-Gyulai Rudolf, Komárom, Rónai Frigyes Könyvnyomdája, 1896, 13. oldal). A épületet a tulajdonosa gróf Zichy Ferenc a zsidó hitközség szükségletei szerint építette át. Megemelték az épület magasságát, kialakították a déli főbejáratot, új ablak és ajtónyílásokat vágtak, új függesztőműves ácsszerkezetet építettek amely nagy fesztávok áthidalására is alkalmas és ezzel létrehozta egy egyterű nagy helyiséget: „Nevezetes épületei továbbá e városnak... a zsidók tágas és ékes zsinagógája, a hozzá csatolt rabbi-lakkal s széles udvarral, méltó dicséretére Zichy Ferencz grófnak, kinek birtokán s költőségén épült az, mint a zsinagóga ajtaja-fölötti márványtáblán olvasható; áldás a nem mondom türelmes (mert ezen kifejezés nem egyezik meg a szeretet világával) hanem a minden bal-s előítéletlen felülemelkedett s hitkülönbség nélkül isten dicsőségét előmozdító grófra!” (Társalkodó, 8. évfolyam, 24. szám, 1839. március 23., 1. oldal). Az épületet az 1848. szeptember 19-én tomboló tűzvész elpusztította, ezután a helyi zsidó hitközség a református kollégiumban tartotta istentiszteleteit: „Hálanyilvánítás. A múlt hó 19-kén nálunk dühöngött elem számtalan áldozatai közt szép imaházunk is lévén, az itteni református község kegyesen méltóztatott a bekövetkezendő ünnepeinken tartandó isteni tiszteletünkre tágas collegiumját átengedni. Melly valóban türelmes s emberbaráti jótéteménynek mind anyagi, mind morális fontosságát fölfogván s elismervén: érte való, mélyen érzett hálnkat a nyilvánosság előtt községünk nevében kijelenteni el nem mulaszthatják. A komáromi izraeli községnek előljárósága.” (Kossuth Hírlapja, 1848.10.20., 96. szám, 432. oldal). A várost ért hatalmas pusztítás

(leégett 389 ház, valamint a Szent András és a Szent János templom, a Szent József és a Szent Anna kápolna, a rác templom, a zsinagóga, a megyeháza, a városháza a Kis-Duna cölöphídja) az épület zsinagóga korszakának is véget vetett, 1859-től ismét színházként használták. A helyi zsidó hitközség tizenöt évvel később, 1863-ban építette fel zsinagógáját az akkori Haynal utca és Vármegye utca sarkán (ma: Király püspök utca és Štúr utca) Az Európa udvar építésénél (1999-2000) fontosnak tartottam, hogy utaljunk az épület szakrális múltjára, hogy az egykori zsinagógának emlékét állítsunk, így a keleti homlokzat helyreállított eredeti ablaknyílásaiba a Ferdics Béla festőművész által készített életfa motívumú ölomüveg ablakok kerültek.

Miért fontos a jelenkor emberének, hogy foglalkozzon a múlt építészeti érdekességeivel?

Szerintem a jelenkor emberének főként azért fontos a múlt kutatása, hogy okuljon belőle. A történelem malmait lassan őrölnék a monarchia szétdarabolása után, a létrehozott utódállamok (Cseh-szlovákia, Jugoszlávia) is eltűntek a történelem sülyesztőjében. A császári-királyi világ ma már nem több, mint egy halvány emlék, ami egy fejezet csupán a történelemkönyvekben. A régmúlt korok tanúja a mindmáig fennmaradt épületekben megtestesült eleink által létrehozott épített örökség. A letűnt monarchia reményeim szerint előképe lehet majd egy új, igazságosabb alapokon nyugvó Közép-Európai szövetségnek, mivel Közép-Európa nemzeteteinek egymásra utaltsága az idők folyamán mit sem változott... egyek vagyunk, még ha másképp is vagyunk egyformák.

Zsidó gyerek a Duna-partról

Szemelvények Herzog Itzhak kéziratából – 24. rész

Lehr Judit története

A sors vagy a gondviselés akarta, hogy a 30-as évek végén a nagynéném, Anna ki-keresztelkedjen. Igaz, ez óriási csapás volt a nagyszüleimnek. Annyira vallásos, ortodoxok voltak, hogy meggyászolták, mintha már nem is létezne. Ez is hozzájárulhatott, hogy beteges nagyapám, hamar eltávozott. 1942-ben kezdődött a szlovákiai zsidóság kálváriája, a zsidók deportálása. Kiderült, mennyire nagylelkű Anna, saját magát veszélyeztetve segítette a családnak. Oszkárt és Hildát, két unokatestvéremet, a szerzeteseknél bújtatta el, egy kolostorban. Nagyanémnak is segített valamilyen módon.

Már írtam Izsák nagybátyámról, feleségéről Ernáról és Valika lányukról, akiket 1941-ben látogattunk meg. 1942-ben született Judit, pár hónapos volt, amikor szület, nővérét a vesztükbe hurcolták. Anna megígérte nekik, hogy mindent megtesz a csecsemőért. Mielőtt a szülőknél kora reggel jelentkeznie kellett a vasútállomáson, Anna elvitte a babát a zárdába, az apácákhoz. Rájuk bízta, hogy neveljék, míg a szülei nem térnek vissza. A háború után Anna vissza akarta kérni Juditot, a rend felelőse azt mondta, hogy már elvitték egy másik zárdába. Hiába fenyegetőzött Anna a rendőrséggel, akadékoskodtak a szerzetesrendnél. Számonkérte az ígéretüket, egy percre szerette volna látni a lányt, akinek szülei elpusztultak a Vészkorszakban. Végül beleegyeztek egy rövid sétába, az ekkor három és fél éves Judittal. A séta során egy

taxi várta Annáékat, gyorsan elhajtottak a gépkocsival. Judit a nagyanémnál nevelkedett, szigorúan vallásos szellemben. Amikor szüleim közteltek nagyanémmal, hogy Izraelbe költöznek, eljött a kis Judittal. Arra kérte őket, vigyék magukkal a lányt az új hazába, adják ott egy ortodox árvaházba. Mint már említettem, a haifai kikötőben Judit szinte meg sem szólalt, a találkozásunkkor. Először a befogadótáborba került a szüleimmel, később a nagymamai kérésnek megfelelően egy árvaházba került. Ott nőtt fel, a hagyományokat követve, tizen-nyolc éves korában kiházásították. Négy gyermeke van, 25-30 unokája. Öcsémnek és nekem, nincsen sok kapcsolatunk vele, ő egy más világban él.

Érdekes megemlítenem Judit találkozását Anna fiával, az unokaöccsével, dr. Jozsef Rovenskyval, aki a pöstyéni kórház reumatológusa. Húsz évvel ezelőtt egy orvosi kongresszuson vett részt Izraelben. Az unokatestvérem Oszkár, aki tudott a látogatásról, értesítette Juditot. Judit eljött a jeruzsálemi Hilton hotelbe a egész családjával, pajeszos, szakállas fiaival, unokáival, hogy megismerjék azt, akinek az édesanyja megmentette őt a háborúban. Szerintem a doktor úr a kollégái előtt vegyes érzelmekkel fogadta a rokonait. Katolikus felesége egyetemi előadóként dolgozott. Utoljára 2012-ben találkoztam vele Pöstyénben. A kommunista rezsim alatt sok akadályt gördítettek az előremenetele elé. Utolsó levelemre, melyet a kórházba címeztem, már nem érkezett válasz. Talán kellemetlen volt neki, hogy Izraelből érkezett levele? Húszéves levelezésünk

során szótárakat is kaptam tőle, melyek segítettek a történeteim megírásában.

Pár szó a kibuci életformáról

A kibuc alapja egy utópia, mely a teljes egyenlőséget hirdeti. A termelési eszközök közös birtoklása, a haszon egyenlő elosztása jellemzi. Nincsen magánvagyon, a ruházaton, bútorokon, személyes dolgokon kívül. Mindenki azt nyújtja, amire képes, mindenki szükségletei alapján részesül a javakból. Minden tag éves keretet kap a kiadásaira, ruházatra, a háztartás felszerelésére, kultúrára, színházra, stb. A kibuc a szocialista ideológia igazi megvalósulása. Az első kibuc 1906-ban alakult meg. Amikor odakerültem, még minden így működött. Háromszor étkezünk az étteremben, minden családnak csak egy szobája volt fürdőszoba és wc nélkül. Közös zuhanyzót használtunk, a gyerekek külön aludtak a gyerekházakban koruk szerint. A szülők csak munka után pár órát töltöttek velük. Orvosi ellátást, üdülőkben tölthető szabadságot kaptunk. A tehetségeket a kibuc taníttatta. Az ország leendő határai mentén, mindenfelé létrejöttek kibucok. A fontos ügyekben a tagok szavazással döntöttek. A mosás közös volt, a munkaruháknak nem is jelölték, kihez tartozik. Hetente kaptunk tisztát. Szappant, fogkrémet, fogkefét, törülközőt szintén biztosítottak. Hetente járt két pakli olcsó cigaretta vagy egy tábla csokoládé. A sok nehézség miatt, ez a kollektív életforma hozzájárult az ország stabilitásának megteremtéséhez.

(A részletet a szerző engedélyével közöljük.)

Felvételeink Saffir mosáv múzeumában készültek

PASZTERNÁK
ANDRÁS

Kék-fehér hétköznapok

126. fejezet: Nyári kalandok

(2013. július 31.)

Odabent az egyetemen elkezdtem az évek alatt felhalmozott mintáimat rendezni. 197-et vettem lajstromba a rögtönzött selejtezés után (remélem nem dobtam ki semmi fontosat). Beszereztem egy nagy dobozt is, ebbe kerülnek majd az utolsó héten, hogy aztán pár hónap vagy év ide-oda pakolgatás után valaki kivágja a kukába... Egyesével kézbe vettem – szó szerint – az elmúlt időszak szürkésen kék-fehér hétköznapjainak „termékeit”, szomorkás lett a hangulatom... „Na jó, ez a KisPaszti, még önmagától is meghatódik” – hördül most fel bizonyára jó pár Olvasóm,... Kicsit elméláztam, emlékképeket csatoltam a számokkal és betűkkel jelölt mintatartókhoz... olyan belső munkahelyi Posztdok Naplózás volt ez... Már majdnem kicsordult egy folyadékcepp a szememből, amikor Pilkhaz barátom megveregette a vállam: „Gyere beszélni akarunk veled...” Kicsit összeráncoltam a homlokom: „Pont most, amikor megható perceket élek át a nikkal és kobalt-rétegeimmel” – gondoltam magamban. Odabent az ülőszobánkban felsorakozott szinte a teljes csoport, úgy érezték itt az ideje, hogy átadják a nászajándékukat. Egy péntek esti gyertyatartót kaptunk tőlük... Hogy is írja a szarvasi tábor új, fehér borítás imakönyve: „Bárhonnan is jöttünk, ezt a szombatot együtt tartjuk meg. S ez a szombat megtart minket...” – vagy valami ilyesmit... Hirtelen boldog lettem, örömmel töltött el, hogy itt vagyok a Bar-Ilani csapatban,... hogy megélttem az elmúlt két évet... Visszatérve a laborba, mosolygó arccal pakolgotam tovább a mintákat...

(2013. augusztus 4.)

Izrael a szemem láttára változik szinte hónapról hónapra. Ha pár hét kihagyással utazom egy útvonalon, biztos szembesülök valami újjal. Talán nincs olyan város, amely fölél ne magasodna toronydaruk hada, ahol ne nőnének ki a földből gomba módra a lakóházak, felhőkarcolók. Amikor 1994-ben először idekint jártunk családostól, az egyetlen városok közötti tömegközlekedési eszközt a busz jelentette. A vonatra csak mindenki legyintett: „á, az itt nincs...” (ha volt is, szinte elhanyagolható mértékben). Mára a helyzet megváltozott, a vasút szerves részévé vált az országnak, munkába igyekvők, diákok, katonák tízezrei veszik igénybe szinte minden napszakban.

Sokat vonatoztam az elmúlt két évben. Leszámitva a jeruzsálemi állatkerti és a haifai Dali kiállítások meglátogatását, minden alkalommal a Tel-Aviv HaShalom – Ashkelon útvonalon zötykölődtem a kényelmes piros, emeletes vonatok fedélzetén. Már kívülről fújtam az állomásokat Tel-Aviv Hagana, Lod, Rehovot, Yavne, Ashdod majd a célállomás. Szombat esténként visszafelé megálltunk még néha Beer Yakovban és Kfar Chabadban.

Ma, 2013. augusztus 4-én egy újabb szakasz megnyitásával alternatív útvonalat kínál az Izraeli Vasút az utazóközönségnek. A sajtóhíradások szerint tíz percet (a vasút weboldala szerint a kevesebb helyen megálló vonatokkal 8 percet, a mindenhol megállókkal a menetidő hossza kb. azonos a régi vonallal, 56 perc) spórolhat az, aki Holon, Bat Yam és Rishon Lezion felé veszi az irányt, hogy leérkezzen Dél-Izraelbe.

Az újvonal megnyitásával egy időben nő a járatok sűrűsége, például a pénteki, eddig órás ütemes menetrend félórásra zsugorodik. Értelemszerűen az egyik vonat a keleti vonalon (Rehovot, Yavne-Kelet), a másik az új pályán (Holon, Bat Yam, Rishon Lezion és Yavne-Nyugat pályaudvaron át /a szakasz egy darabon már pár hónapja részben üzemelt/) fut le Ashdodig illetve Ashkelonig.

Míg az előző menetrendi időszakban szombat esténként csak két vonat haladt délről a metropolis felé, a menetrendváltás óta bevezetett harmadik plusz vonat mellé most újabb két, a nyugati sínszálon haladó dízelmozdony vontatta szerelvény kerül. Azaz összesen már öt vonat választható.

Ha a gázai szomszédok is úgy akarják, belátható időn belül megszűnik az ashkeloni állomás fejpályaudvar jellege, s egyes szerelvények tovább haladnak majd egészen Beer Sheváig... Persze az igazán nagy dolog az lesz, ha végre elkészül majd a Tel-Avivot Jeruzsálem belvárosával összekötő új vonal, de erre még várni kell egy kicsit... Sebj, addig is változik még időről időre Izrael vasúti térképe...

(2013. augusztus 12.)

A 400-as busszal araszolunk Ramat Ganból Jeruzsálem felé. Most, hogy a nyáron a Jeruzsálem csoport ifivezetői voltunk Szarvason, még különlegesebb érzés felutazni a szent városba. Így az évek távlatából talán kicsit örülök, hogy Tel-Aviv elővárosában posztdoktorkodom, legalább maradt egy kék-fehér folt az itt töltött idő során megszükkült Izrael térképemen. Szerencsére nem vagyok egyedül. Pár napja csatlakozott hozzám a feleségem. Ha nem számolom az Alföldön töltött öt hetet, ez most a nászutunk. Azaz csak majdnem, hiszen a hétköznapokat az egyetemen töltöm, a hétvégéken, estéken marad idő kirándulni.

A csütörtöki csúcsporgalomban érzük el a települést. Hirtelen a turnusindító foglalkozás ugrik be, abban a már sokat emlegetett első kanyarban, képekkel, videóval, személyes történetekkel próbáltuk meg elmagyarázni a kicsiknek, miről is neveztek el a csoportjukat.

Nincs idő sokat elmélkedni, már bent is vagyunk a buszpályaudvaron. Villamosjegy vásárlás, a még mindig akadozó működő automatából, s már úton vagyunk a szállásunk felé. Este belevetjük magunkat a Ben Yehuda amerikai Taglit csoportoktól zsúfolt forgatagába, majd a Hillel utcán lecsorgunk a Mamilláig. Valahogy mindig rabul ejt ez a sétálóutca – még így sokadszorra is – a számozott köveivel, megvásárolható és mindig változó szobraival. A Jaffa kapuig jutunk, az óvárost meghagyjuk másnapra. Kalandozunk még az esti fővárosban, majd betérünk vacsorázni egy szimpatikus étterembe. Úgy érzem, nem lenne ildomos sajtót kérni a hamburgerre – pedig a kínálat bőséges – mégiscsak Jeruzsálemben van az ember...

Folytatjuk.

DR. ORNA
MONDSCHHEIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Izrael 75 éves

Ijár hónap ötödikén ünnepeljük Izrael függetlenségét. A világi szempontból 75 éves ország, nagyon fiatal, majdnem tinédzser, kamaszkori szimptomákkal, amely főleg a saját önállósága formálásával van elfoglalva. Ez a modern Izrael jóban és rosszban a zsidó nép országa.

A történelmi tények visszavisznek minket 4000 évre – a mai számítások szerint –, mikor Ábrahám ősatya a családjával, a félnomád törzsek egy csoportjával kijött a mezopotámiai Háránból, és hazát keresett azon a földön, amelyet Istene mutatott, Kánaán földjén. A 12 törzs összevonásával az i. e. 11. században alakult ki az egységes zsidó állam. A három első király, Saul, Dávid és Salamon fejlesztették az országot több mint ezer évig, kivéve a hetven éves babiloni száműzetést, az ország Zsidó ország volt. A függetlenségnek a Római Birodalom terjeszkedése vetett véget: Pompeius i. e. 63-ban elfoglalta Jeruzsálemet. 135–140 között Bar Kohba vezetésével egy újabb szabadságharcra került sor. Ezt Hadrianus császár leverte. A zsidó népet száműzték a birodalom távoli részeibe, legnagyobb részük Európába és Ázsiába menekült. Akkor kezdődött a 2000 éves diaszpóra. A 19. században főként Palesztinában, Európában és Oroszországban újraéledő – a modern nyugati álláspontok szerint „túltengő” – nacionalizmus és az egymást érő pogromok hatására – a század közepétől – kialakult a cionizmus eszméje. A budapesti, németajkú zsidó családból származó Herzl Tivadar 1895-ben megfogalmazta a Judenstaat (magyar fordításban A zsidó állam) című tanulmány első vázlatát. Az írás eljutott a szétszórtnan

élő összes zsidó közösséghez, ahol széleskörű vitákat váltott ki. Ezek megvitatására – Herzl szervezése révén – 1897-ben összehívták az Első Cionista Világkongresszust, melynek helyszíne a svájci Bazel lett. „Babilon folyóvizéinél ott ültünk és sírtunk, mikor a Sionról megemlékeztünk. Bazel folyójánál leültünk és elhatároztuk, hogy többé nem sírunk.”

A betelepülő zsidóság több hullámban (alija) érkezett a szinte teljesen arabok lakta Palesztina területére. Az alija más néven hazatérési program. 1882-ben volt az első alija, melynek hullámai a mai napig folytatódhatnak. Az állam megalakulásakor 600 000 zsidó lakos volt az országban. 1948–1949-ben főleg holokauszt túlélők több mint 1 millióan érkeztek a Szentföldre. Ma közelünk a 10 milliós számhoz az összlakosság tekintetében. Izrael állama minden zsidónak és zsidó származású embernek jogot biztosít az izraeli állampolgárságra.

A függetlenségi nap (Yom Haacmaut) előtti nap az emlékezés napja (Yom Hazikaron). Mielőtt megünnepelnék a zsidó állam újjászületését, fejet hajtunk azok előtt, akik az életüket adták az évezredek álom megvalósulásáért. A megemlékezés nap végén kezdődik az állami ünnepség a Herzl-hegyen, minden város és település tart saját nagy ünnepséget tűzijátékokkal. Másnap a családok és a barátok összegyűlnek, hogy vidáman fogyasszák el a hagyományos menüt: humusz, falafel, grillen sült húsok, sok zöldség és gyümölcs. Mára megtanultunk újabb ételeket, főleg a keleti konyha hatására:

Hússal töltött pita

Hozzávalók: 5–6 pita, 50 dkg darált hús, 1 hagyma, 1 nagy paradicsom és 1 csokor petrezselyem apróra vágva, kevés fokhagyma,

só, bors, 1 kávéskanál édes vagy csípős paprika, más kedvelt keleti fűszer.

Elkészítés: Mindent összekeverünk. A pitába kis zsebet vágunk és megtöltjük a húskeverékkel. A sütő grill fokozatán 15–20 percig sütjük. Tahinivel tálaljuk.

Hal kebab

Hozzávalók: 50 dkg filézett fehér hal darabokra vágva, hagyma és fokhagyma, petrezselyem apróra vágva, 1/2 evőkanál zsemlemorzsa vagy macesz liszt, 1 egész tojás, só és bors.

Elkészítés: Összekeverjük a hozzávalókat, kebabot formálunk belőle, a közepébe bambuszrudacsát szúrunk, a tenyerünkben ovális formára nyomkodjuk. 1 órára a hűtőbe tesszük. Serpenyőben 2–3 evőkanálnyi olívaolajat felforrósítunk, oldalanként 4–5 perc alatt megsütjük. Pitával, zöldségekkel, sült krumplival és majonézzel vagy tahinival tálaljuk.

Melabi, az izraeli puding

Hozzávalók: 1 liter tej vagy vegán soja-, rizs-, mandulatej. 6 evőkanál finomra darált kukoricaliszt, 1/2 pohár cukor, 1/2 kiskanál rózsavíz vagy vanília, 10–12 darab eper vagy más piros gyümölcs, 1 kanál citromlé, apróra vágott pisztácia vagy mandula.

Elkészítés: Az 1 pohár tejet simára keverjük a kukoricaliszttel. Hozzáadjuk a többi tejet, cukrot és a rózsavízet. Közepes tűzön főzzük. Poharakba vagy kompótos tálba öntjük és a fogyasztásig a hűtőben tároljuk.

A gyümölcsöket turmixgépben összekeverjük 1 kanál cukorral és a citromlével. Mentalevet adhatunk hozzá. Tálaláskor a gyümölcskeveréket rátesszük a pudingra és a pisztáciával díszítjük.

Jó étvágyat!

Saksuka, egy tipikus
közel-keleti étel

Študijná cesta do Izraela

Rozhovor s Andreou Hajabácsovou – 2. časť

Bola to vaša prvá cesta do Svätej zeme? Bol Izrael a Jeruzalem taký, ako ste si ho pred cestou predstavovali?

Áno, to bola moja prvá cesta do Svätej zeme. Ani sa mi nesnívalo, že sa niekedy dostanem do Jeruzalema, a stále nemôžem uveriť, že som tam skutočne bola. Jeruzalem nebol taký, ako som si ho predstavovala. Bolo to oveľa lepšie. Priznávam, mala som výhrady. Áno, bála som sa, že sa niečo stane, čo ak dôjde k teroristickému útoku, či je bezpečné ísť večer do mesta v prevažne ženskej spoločnosti... Našťastie sa tieto pochybnosti čoskoro rozptýlili. Prísne bezpečnostné kontroly sa vyplatili, ľudia sú priateľskí, otvorení, pozorní a nápomocní. Prítomnosť armády len zvyšuje pocit bezpečia a starostlivosti. Keďže cieľom školenia bolo poskytnúť účastníkom komplexný obraz o judaizme, navštívili sme aj konkrétne miesta. V jeruzalemskom Starom meste sme prešli všetky zastávky krížovej cesty, ukryli sme najhlbšie túžby svojho srdca v puklinách Múru nárekov, z dialky sme obdivovali Olivovú horu a vzdali sme úctu na predpokladanom mieste Ježišovo večného odpočinku v Chráme Božieho hrobu. Neza-

budnuteľným zážitkom bola oslava šabatu, keď sa život doslova zastaví, nefunguje doprava, výťahy sa nehýbu a veriaci v tradičnom oblečení kráčajú modliť sa do synagóg. Úplne odlišným zážitkom bolo kúpanie v Mŕtvom mori a návšteva starovekej pústej pevnosti Masada – nazývanej aj poslednou skalou. Užila som si každú, vopred starostlivo naplánovanú minútu vzdelávania a budem z neho ešte dlho čerpať – tak z profesionálneho, tak aj z osobného hľadiska.

Čo z toho, čo ste videli a naučili sa, určite využijete vo vašej vzdelávacej inštitúcii?

Chcela by som postupne začleniť do vyučovacieho procesu vzdelávacie celky, hodinové osnovy a učebné pomôcky v rôznych jazykoch, ktoré nám v Jad Vašem dali k dispozícii, samozrejme, v spolupráci s mojimi kolegami. Dni pamiatky obetí holokaustu, ktoré sme aj doposiaľ organizovali, budeme odteraz v našej škole realizovať z iného pohľadu, s novými materiálmi, ktoré viac zdôraznia ich význam. Na triednických hodinách budem so žiakmi častejšie hovoriť o izolácii, o potrebe dodržiavania ľudských práv, o ľudskosti a pomoci ľuďom v núdzi.

To, čo som si odniesla a čo chcem odovzdať ďalej, je skutočnosť, že podstatou nie je pomsta. V tejto súvislosti mi zostala v pamäti jedna myšlienka, že je dôležitejšie zachrániť židovský život ako zabiť Nemca. Počas školenia som mala pocit, akoby sa obeť snažili pochopiť vinníkov. Hľadali odpovede na otázky, prečo urobili také kruté rozhodnutia, ako to mohli urobiť atď. Dôležitejšie je pochopiť, získať odpovede v záujme toho, aby sa takáto situácia v budúcnosti neopakovala. Pomsta nie je riešením. Porozume- nie a spomínanie však o to viac.

PT-PA

Komárňanskú synagógu môžete navštíviť aj virtuálne

Pred rokom, v januári 2022, vedenie Zväzu maďarských židovských obcí oznámilo, že židovské poklady sprístupníme v digitálnej podobe na podstránke nášho webu Zbierka vedomostí. Okrem platformy na získavanie finančných prostriedkov, databázy židovských znalostí a množstva vzdelávacích pomôcok sme našim čitateľom ponúkli trojrozmerné prehliadky synagóg a s potešením oznamujeme, že odteraz sa môžeme virtuálne prejsť aj priestormi komárňanskej synagógy (<https://tudastar.mazsihsz.hu/a-komaromi-zsinagoga-virtualis-seta/>).

Židovská náboženská obec v Komárne je už viac ako 230 rokov dejiskom komunitného, náboženského a kultúrneho života židovských občanov mesta a okolia. Obec, ktorá mala pred holokaustom viac ako 2000 členov a ktorá sa medzičasom značne zmenšila, začala v roku 2001 realizovať program OKNO CHALON a otvorila svoje dvere dokorán pre našich súvercov žijúcich na južnom Slovensku a v západnom Maďar-

sku – uvádza sa na webovej stránke komárňanského Chudobinca.

Ako píš, výstavbu neologického Veľkého kostola na križovatke Ulíc biskupa Királya a Zornej (dnes Štúrovej) dokončili v roku 1863. Synagóga fungovala až do holokaustu. Malá komunita preživila jej budovu v roku 1950 predala, už nefungovala ako kostol, slúžila ako sklad, v súčasnosti je pekne zrekonštruovaná a funguje v nej športové centrum.

Na prelome storočí sa náboženským vodcom obce stal rabín Mór Krausz. V tomto období postavili ortodoxný Veľký kostol, ktorého osud je podobný osudu neologick-

kej synagógy: v roku 1955 ho cirkevný zbor predal, takmer 40 rokov stál prázdny a dnes tvorí súčasť mestského domova dôchodcov. Niekdajšiu synagógu okoloidúcim pripomína okno so šesticípou hviezdou.

Počet synagóg, ktoré možno virtuálne navštíviť, sa tým zvýšil na osem. Sú to nasledujúce: Nová synagóga v Segedíne, Stará synagóga v Šoprone, Kostol hrdinov v Budapešti, ortodoxná synagóga v obci Makó, neologická synagóga v meste Nagykanizsa, synagóga v Miškolci, synagóga v Pápe a napokon synagóga v Komárne.

Zdroj: www.mazsihsz.hu

Zájin adar v Galante opäť po starom

Zájin adar je významný deň židovského kalendára. Siedmy deň mesiaca adar v tomto roku pripadol na 28. februára. Židovský svet si pripomína deň narodenia a úmrtia Mojše Rebenu, proroka Mojžiša.

Vo svete sa tento deň slávi rôznymi spôsobmi, no v našich končinách je známa verzia, ktorá sa rok čo rok opakuje v Galante. Je jedinečná svojou atmosférou, tradíciami, prevzatými od predkov. Čo nové o ňom teda vieme povedať? Mohli by sme použiť článok z vlaňajška, ale to neurobíme. Pretože každý Zájin adar je tak trochu iný. V priestoroch malej modlitebne a spoločenskej miestnosti sa roky stretávajú domáci súverci s priateľmi z celej krajiny, ba aj zo zahraničia. Spoločná modlitba, kázeň, a to všetko korunované nefalšovanou radosťou z opätovného stretnutia. Pravda, sú aj roky netypické, ako boli tie uplynulé kovidové. Napriek tomu, že sa nekonali prezenčne, aj obrazovka priniesla silu spolupatričnosti v tento deň. V

roku 2023 sa Galantania vrátili k tradícii.

Zájin adar je dňom Chevry kadiša. V Galante to vždy býva celodenný program. Dobeďa muži po skupinkách navštívia každú galantskú domácnosť. S tradičnými melódiami vchádzajú do domovov, kde na nich čaká bohato prestretý stôl. Po návšteve rodín muži odchádzajú na tunajší cintorín, aby si pripomenuli pamiatku veľkého rabína Telča, ktorý v Galante pôsobil a tu je aj miesto jeho posledného odpočinku. S jeho menom sa spája známa legenda. Keď v meste prepukla morová epidémia, Židia všemožne hľadali pomoc. Keď prišli za rabínom Telčom, položil im otázku, či dodržia všetky predpisy a zvyky. Vtedy si uvedomili, že bola prerušená tradícia návštevy a pohostenia v každej židovskej domácnosti. Keď ju obnovili, epidémia ustala a obišla študentov tunajšej slávnej ješivy. Zájin adar je spomienkou a vďakyzdaním za tento zázrak.

No a popoludní sa už všetci tešia na spoločenské posedenie v modlitebni. Po bohoslužbe si hostia posadajú okolo slávnostne prestretých stolov s typickým občerstvením, vajíčkom, zemičkami zvanou lábelli, rybou v orechovej omáčke, aby si povedali, čo nové a potešili sa zo vzájomnej spoločnosti. Ale nezabúda sa ani na tých, ktorí nás opustili v minulom období, zaznie kadiš na ich pamiatku.

V tomto roku galantská kile privítala hosti od Košíc až po Nové Zámky, od severu Slovenska až po juh. Nechýbal predseda ÚZŽNO v SR Richard Duda s manželkou, rabín Myers z Bratislavy a riaditeľ Ukrajinského židovského kongresu, pán Eduard Dolinský a mnohí ďalší. Predseda ŽNO Galanta, Vojtech Fahn, vyslovil potešenie z toho, že sa podujatie tohto roku konalo opäť tak, ako sa patrí!

KP

Slávnostné otvorenie kaplnky

Dňa 16. marca bola na mieste bývalého ráčovského pohrebiska v tesnej blízkosti katolíckeho cintorína slávnostne otvorená zrekonštruovaná kaplnka, ktorá sa odteraz nazýva Kaplnka sto modlitieb. Na ikonickom mieste, o vytvorenie ktorého sa zaslúžil poslanec mestského zastupiteľstva Baltazár Ryšavý, poskytli pre každú náboženskú obec mesta rovnako veľkú plochu na umiestnenie 17 modlitieb a požehnaní. O výber a zostavenie nápisov naša obec požiadala **Dr. Istvána Balogha**, pedagóga Židovskej univerzity v Budapešti. Na slávnostnom otvorení, nad ktorým prevzal záštitu františkánsky mních **Csaba Böjte**, sa prítomným prihovril primátor mesta **Béla**

Keszegh a o svoje myšlienky sa podelili aj zástupcovia jednotlivých cirkví. V mene našej obce prehovoril o umiestnených mod-

litbách a napomenutiach **István Balogh**. Ďakujeme za vynikajúcu pomoc! Na podujatí sa zúčastnilo mnoho Komárňanov bez ohľadu na vierovyznanie.

PZs

Foto: Zoltán Kollár

Židovské modlitby v Kaplnke sto modlitieb

Na tabulke sa nachádza sedem hebrejských, päť maďarských a päť slovenských úryvkov z hebrejskej Biblie, Ústnej náuky a modlitieb. Začína sa ekumenicky rámcovým úvodom s citátmi zo židovských tradícií vo všetkých troch jazykoch. V hebrejčine citujeme Izaiáša 56, 7: „veď môj dom sa bude volať domom modlitby pre všetky národy“. Nasledujú úryvky z pilierov židovského náboženského života: prvý ria-

dok vyznanie monoteizmu Šma, prorocké vyjadrenie zväzku s Tórou a Svätou zemou, vyzdvihnutie lásky k blížnemu, učenia, práce a konania dobrých skutkov.

Z týchto modlitieb vychádzajú prosby individuálneho života: túžba zachovať si duchovné a fyzické zdravie, viera vo vzkriesenie a dôvera, že v núdzi príde pomoc. Odpoveďou na ne je starobylé kohanitské požehnanie. Rámec tohto radu citátov tvo-

ria dve biblické myšlienky o krehkosti a ľudského života a o čestnosti.

Považovali sme za dôležité krátko si slovami proroka Jeremiáša pripomenúť straty, ktoré sme utrpeli v priebehu dejín a vyjadriť našu nádej, ktorú vkladáme do ľudstva. Záverečný citát pochádza z kadiša, ktorý vyjadruje našu túžbu po mieri.

István Balogh

Židovská univerzita v Budapešti

Séderový večer v Chudobinci

Dňa 5. apríla sme takmer štyridsiati zasadli k prestretému stolu v sále Zoltána Wallensteina, aby sme spoločne oslávili Pesach. Hostí, ktorí k nám prišli zo širokého okolia, privítal programový koordinátor Židovskej náboženskej obce v Komárne **András Paszternák** a zároveň pripomenul udalosti uplynulých týždňov. Spomenuli sme si na nedávno zosnulú **Magdu Feketeovú**. Pred čítaním Hagady predseda **Antal Pasternák** zablahoželel tete **Vilme Szalayovej** k 85. narodeninám. Príbeh egyptského exodu, nadväzujúc na naše tradície, priblížil účastníkom **Mihály Riszovannij**. Po oboznámení sa s prvkami sederovej misy sme sa prostredníctvom otázok štyroch detí ponorili do histórie sviatku. Na vynikajúcej kóšer večeri, privezenej z Budapešti, si všetci pochutnali. V rámci sviatočného večera sme ochutnali aj macesové torty tety Vilmy. Nálezca afikomenu dostal svoju zaslúženú odmenu.

Chceli by sme sa poďakovať všetkým, ktorí pomáhali pri organizácii a priebehu podujatia! O rok v Jeruzaleme!

PA

Mazel tov!

Touto cestou blahoželáme **Dore Miklósovej** a **Tamásovi Paszternákovi**, nášmu šéfredaktorovi, k narodeniu dcéry **Eszter**. Mazel tov starým rodičom!

vedenie Židovskej náboženskej obce v Komárne,
redakcia Spravodajcu

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

Vydávanie Spravodajcu, Klub Šalom a činnosť obce podporil Peter Boček (Košice) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Napriek zníženému rozpočtu Nitriansky samosprávny kraj podporil obe naše programy (Klub Šalom a Európsky deň židovskej kultúry). Ďakujeme!

Úspešne sme sa uchádzali o dotáciu u Správy fondu Gábora Bethlena a.s. (Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.) a získali sme grant na náš tradičný jesenný výlet pri príležitosti Lag baomeru a exkurzie do Budapešti. Ďakujeme!

Začali sa jarné práce v záhrade Chudobinca.

Dňa 14. mája sa v Bratislave bude konať volebné valné zhromaždenie Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Na zasadnutí prípravného výboru zastupoval ŽNO v Komárne jej predseda Anton Pasternák.

V polovici marca boli v poriadku doručené pesachové sviatočné macesy a ďalšie produkty.

Pripravujeme letné a jesenné podujatia obce. Vaše nápady naďalej očakávame na adrese kile@menhaz.sk.

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, založený v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), **tlač**: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail**: kile@menhaz.sk, **tel./fax**: 00421/35/7725-355. **Registračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJCA

APRÍL 2023 – ADAR – NISAN 5783.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXI. REG. ROČNÍK. 4. ČÍSLO, 323. ČÍSLO

SEDEROVÁ VEČERA V KOMÁRNE

ZÁJIN ADAR V GALANTE

„Vo svete sa tento deň slávi rôznymi spôsobmi, no v našich končinách je známa verzia, ktorá sa rok čo rok opakuje v Galante.“

3

KAPLNKA STO MODLTIEB

Dňa 16. marca bola na mieste bývalého rácovského pohrebiska v tesnej blízkosti katolíckeho cintorína slávnostne otvorená zrekonštruovaná kaplnka.

3

ŠTUDIJNÁ CESTA – 2. časť

„Áno, to bola moja prvá cesta do Svätej zeme. Jeruzalem nebol taký, ako som si ho predstavovala. Bolo to oveľa lepšie.“

4

Oslava Purimu

Židovská náboženská obec v Komárne usporiadala 6. marca purimovú oslavu. Zhromaždeným hosťom sme premietli krátky film o živote našej komunity, výber záberov, ktoré **Ágnes Padlovics** a **Milan Drozd** natočili v priebehu niekoľkých rokov. Film sa stretol s pozitívnym ohlasom publika.

Následovalo predstavenie hudobnej hry *Tri jidiše mame* v podaní autorky **Judit Klein** a speváčok **Eszter Sárosi** a **Fruzsiny Fenyő**, ktoré na klavíri sprevádzal **Kristóf Pánczél**. Diváci boli predstavením nadšení.

Následne sme si vypočuli Knihu Ester, Megilu, ktorú čítal rabín **Dr. Ákos Kurucz** – ten sa s nami podelil aj o svoje slávnostné myšlienky. Dospeli a deti, ktorí prišli v maskách, dostali darčeky. Všetci si pochutnali na chutných purimových chlebičkoch a zákusoch.

PZs

Pamätaj!

Židovská náboženská obec v Komárne týmto pozýva všetkých ľudí dobrej vôle na spomienku pri príležitosti 79. výročia deportácie Židov z Komárna a okolia, ktorá sa uskutoční **v nedeľu 4. júna 2023 o 10.30 hod.** v židovskom cintoríne (Ulica Zlatého muža 1.).

Slávnostný prejav prednesie rabín dr. Róbert Frölich. Modlitbu prednesie kantor Dániel Rudas.

O 12:00 hod. spoločne zapálime sviečky v synagóge (Menház, Eötvösa 15., 94501 Komárno) na pamiatku obetí.

Spomínajme spoločne!

Komárňanské dni

Židovská náboženská obec v Komárne sa aj tento rok zapojila do série podujatí Komárňanských dní. V pondelok 1. mája popoludní sme záujemcov čakali v Menháze s otvorenými dverami. Medzi tromi a piatimi hodinami navštívilo synagógu a naše výstavy viac ako päťdesiat ľudí. Po budove hostí previedli **Magda Saláth**, **Alica Weissová**, **Miriam Neiger-Fleischmann**, **Zsuzsanna Paszternák** a **Antal Pasternák**.